

(i) Printed Pages : 7 Roll No. ....

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	7	5	3	2
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 6th Semester
(2055)**

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper : International Politics : Theory and Practice

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 90

Note :— (1) Question 1 is compulsory.

(2) Attempt **ONE** question from each Unit. Each question carries **18** marks.

1. Attempt any **NINE** questions of the following in about **10-20** words each. This question is compulsory. Each question carries **2** marks :

- (1) What are the four main features of international politics ?
- (2) How is the study of human rights an important area in international politics ?
- (3) Write down any four assumptions of Idealist Approach.
- (4) Write down the names of four supporters of the Realist approach.
- (5) What do you mean by diplomatic power of a nation ?

- (6) Write down any four merits of Balance of Power.
- (7) What are the four features of collective security ?
- (8) What do you mean by Uniting for Peace Resolution ?
- (9) What are the four factors that led to the birth of the bipolar world system ?
- (10) Write down any four impacts of multinational corporations in today's emerging world order.
- (11) "India is an Emerging Power"— comment.
- (12) Name the member countries of SAARC.
- (13) Write down any four goals of European Union.
- (14) Write any four problems of European Union.
- (15) Write a brief note on the future of the New International Economic Order. 2×9=18

UNIT-I

2. Explain in detail the features and utility of international politics. 9+9=18
3. Write a detailed note on the Idealist Approach. 18

UNIT-II

4. What are the elements of National Power ? Also mention any four limitations on National Power. 16+2=18
5. What are the methods of Balance of Power ? 18

UNIT-III

6. Explain the factors responsible for the transformation of Bipolarity into Multipolarity. 18
7. Write in detail the nature of emerging world order. 18

UNIT-IV

8. What are the factors responsible for the success of the European Union ? What are its challenges ? 9+9=18
9. Discuss the meaning of NIEO. What are the factors responsible for the demand of NIEO ? 5+13=18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) प्रश्न 1 अनिवार्य है।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न हल करें। प्रत्येक प्रश्न 18 अंक का है।

1. निम्नलिखित में से कोई भी नौ प्रश्न लगभग 10-20 शब्दों में हल करें। यह प्रश्न अनिवार्य है। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।
- (1) अंतर्राष्ट्रीय राजनीति की चार मुख्य विशेषताएँ क्या हैं ?
  - (2) अंतर्राष्ट्रीय राजनीति में मानवाधिकारों का अध्ययन किस प्रकार एक महत्वपूर्ण क्षेत्र है ?
  - (3) आदर्शवादी दृष्टिकोण की कोई चार मान्यताएँ लिखिए।
  - (4) यथार्थवादी दृष्टिकोण के चार समर्थकों के नाम लिखिए।
  - (5) किसी राष्ट्र की कूटनीतिक शक्ति से आप क्या समझते हैं ?

- (6) शक्ति संतुलन के कोई चार गुण लिखिए।
- (7) सामूहिक सुरक्षा की चार विशेषताएँ क्या हैं ?
- (8) शांति के लिए एकजुट होने के संकल्प से आप क्या समझते हैं ?
- (9) द्विध्रुवीय विश्व व्यवस्था के जन्म के लिए कौन से चार कारक जिम्मेदार हैं ?
- (10) आज की उभरती विश्व व्यवस्था में बहुराष्ट्रीय निगमों के कोई चार प्रभाव लिखिए।
- (11) "भारत एक उभरती शक्ति है" - टिप्पणी कीजिए।
- (12) सार्क के सदस्य देशों के नाम बताइए।
- (13) यूरोपीय संघ के कोई चार लक्ष्य लिखिए।
- (14) यूरोपीय संघ की कोई चार समस्याएँ लिखिए।
- (15) नई अंतर्राष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था के भविष्य पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

यूनिट-I

2. अंतर्राष्ट्रीय राजनीति की विशेषताओं और उपयोगिता की विस्तार से व्याख्या कीजिए।
9+9=18
3. आदर्शवादी दृष्टिकोण पर एक विस्तृत टिप्पणी लिखिए।
18

यूनिट-II

4. राष्ट्रीय शक्ति के तत्व क्या हैं ? राष्ट्रीय शक्ति की कोई चार सीमाएँ भी बताइए।
16+2=18
5. शक्ति संतुलन की विधियाँ क्या हैं ?
18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਯੋਗਤਾ ਦੇ ਬਹੁਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਯੋਗਤਾ ਮੇਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਲਿਏ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਧਾਯਾ ਕਰੋ। 18
7. ਉਭਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਧਾਯਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਯੂਰੋਪੀਯ ਸੰਘ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਲਿਏ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਕਾਰਕ ਕਯਾ ਹੈਂ ? ਇਸਦੀ ਚੁਨੌਤੀਯੋਂ ਕਯਾ ਹੈਂ ? $9+9=18$
9. NIEO ਦੇ ਅਰਥ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। NIEO ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਲਿਏ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਕਾਰਕ ਕਯਾ ਹੈਂ ? $5+13=18$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 10-20 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ :
- (1) ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
- (2) ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੇਤਰ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?
- (3) ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚਾਰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (4) ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਚਾਰ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

- (5) ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਕੂਟਨੀਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (6) ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚਾਰ ਗੁਣ ਲਿਖੋ।
- (7) ਸਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
- (8) ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੱਲ ਲਈ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (9) ਦੋ-ਧਰੁਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਜਨਮ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਚਾਰ ਕਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ ?
- (10) ਅੱਜ ਦੇ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।
- (11) “ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਉੱਭਰਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ”- ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।
- (12) ਸਾਰਕ (SAARC) ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (13) ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਟੀਚੇ ਲਿਖੋ।
- (14) ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (15) ਨਵੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

2×9=18

ਯੂਨਿਟ-1

2. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।
3. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

9+9=18

18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ ? ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
5. ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਕੀ ਹਨ ?

16+2=18

18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਦੋ-ਧਰੁਵੀ ਦੇ ਬਹੁਧਰੁਵੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
7. ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕ ਕੀ ਹਨ ?
ਇਸਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ? $9+9=18$
9. NIEO ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। NIEO ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕ ਕੀ ਹਨ ? $5+13=18$